

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

ACENTE AÇISINDAN PORTFÖY TAZMİNATI

A. Genel Olarak	15
B. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Düzenlemesi	17
C. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Getirilen Portföy Tazminatı Düzenlemesi	18
D. Yargıtay Kararları Uygulaması	21

İKİNCİ BÖLÜM

TEK SATICILIK SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNDEN KAYNAKLANAN PORTFÖY TAZMİNATI

A. Genel Olarak	29
B. Portföy Tazminatına Hak Kazanabilmenin Koşulları:	31
1. Sağlayıcının Önemli Menfaat Elde Etmesi.....	31
2. Tek Satıcının Ücret Kaybına Uğraması	31
3. Hakkaniyete Uygunluk	31
4. Tek Satıcılık Sözleşmesinin Portföy tazminatı hakkını Doğuracak Şekilde Sona ermiş Olması	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEK SATICILIK VE ACENTE ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLAR

A. Genel Olarak.....	35
----------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DENKLEŞTİRME OLARAK MI ANILMALI, TAZMİNAT OLARAK MI?

A. Genel Olarak.....	37
B. Denkleştirme İsteminin Türk Ticaret Kanunu'nun 121. Maddesindeki Tazminatlardan Farkı	39
1. Denkleştirme İsteminin Türk Ticaret Kanunu'nun 121/4. Maddesinde Düzenlenen Tazminattan Farkı	39
2. Denkleştirme İsteminin Türk Ticaret Kanunu'nun 121/5 Maddesinde Düzenlenen Tazminattan Farkı	40
C. Denkleştirme İsteminin Vazgeçilmezliği (Feragat).....	42
D. Denkleştirme İsteminde Zamanaşımı	44
E. Denkleştirme Miktarının Hesaplanması	44
1. Hesaplama Yöntemi.....	46
a) Ham Karşılığın Hesaplanması.....	46
b) Hakkaniyet Denetimi	47
c) Denkleştirmenin Üst Sınırı	49

BEŞİNCİ BÖLÜM

PORTFÖY TAZMİNATI KONUSUNDA SEÇİLMİŞ YARGI KARARLARI

<i>Asgari alım yükümlülüğü hk.</i>	51
<i>Haksız fesihden kaynaklanan tazminat istemi hk.</i>	53
<i>Depo emrine rağmen borcun ödenmemesi gerekçesiyle iflas hk.</i>	55

<i>Rakip firmalardan daha sonrasında aynı nitelikte poliçe temin etse bile davalı sigorta şirketinin markasına alıştırmış olduğu müşteri çevresini kaybetme ve bu oranda karşı yanın müşteri çevresinin genişlemesi, son 5 yılın yıllık ortalaması tavan olmak üzere hesaplama, kanuna aykırı sözleşme hükümleri hk.....</i>	<i>56</i>
<i>Sözleşmenin tek taraflı feshinden kaynaklanan itibar ve kar kaybı hk.....</i>	<i>58</i>
<i>Haksız fesihten kaynaklanan tazminat istemi hk.....</i>	<i>60</i>
<i>Haksız rekabet hk.....</i>	<i>61</i>
<i>Tekel hakkı hk. ....</i>	<i>64</i>
<i>Sözleşme özgürlüğü ve haksız fesihten kaynaklanan tazminat istemi hk.....</i>	<i>66</i>
<i>Yoksun kalınan kazancın tazmini ve ek performans sözleşmesi uyarınca ek komisyon bedelinin tazmini hk. ....</i>	<i>69</i>
<i>Tek yetkili satıcılık sözleşmesinin sona ermiş olması sebebiyle yoksun kalınan kar, yatırımlar nedeniyle uğranılan zararlar ve portföy tazminatı ile manevi tazminat istemleri hk.....</i>	<i>71</i>
<i>Haksız fesihten kaynaklanan tazminat istemi hk.....</i>	<i>73</i>
<i>Formlardaki imzanın farklı olması gerekçesiyle taraflar arasında imzalanmış acentelik sözleşmesinin feshedilmesinden kaynaklanan tazminat istemi hk. ....</i>	<i>75</i>
<i>Telif hakkı bedelinin belirlenen miktarın altında ödenmesi hk.....</i>	<i>77</i>
<i>Rekabet yasağına aykırı davranmaktan kaynaklanan cezai şart alacağıının tahsili hk. ....</i>	<i>79</i>
<i>Acentelik sözleşmesinin feshinden kaynaklanan hakkaniyet ilkesi gereğince portföy tazminatının tahsili istemi hk. ....</i>	<i>81</i>
<i>Rekabet yasağı tazminatı hk.....</i>	<i>83</i>
<i>Haksız fesihten kaynaklanan komisyon, yoksun kalınan kar ve portföy tazminatı istemleri hk. ....</i>	<i>85</i>
<i>İflas aşamasındaki şirketin davasının iflas idaresince açılabileceği hk. ....</i>	<i>89</i>
<i>Yeni kurulan şirkette ortaklık, aynı mahiyette sözleşme akdedilmesi, tek satıcılık, husumet, haksız fesih hk. ....</i>	<i>91</i>
<i>Eksik inceleme, usuli kazanılmış hak hk. ....</i>	<i>93</i>
<i>Yabancı dilde düzenlenen tahkim sözleşmesi hk.....</i>	<i>97</i>

<i>Acente sözleşmesi, yoksun kalınan kazanç ve ek performans sözleşmesi hk. ....</i>	<i>99</i>
<i>Kusur tespiti hk. ....</i>	<i>100</i>
<i>Haksız fesihden doğan tazminat istemi hk. ....</i>	<i>106</i>
<i>İhtiyati haciz talebi hk.....</i>	<i>108</i>
<i>Haksız fesihden doğan tazminat istemi hk. ....</i>	<i>109</i>
SONUÇ	113
YARGITAY KARARLARI DİZİNİ	117
KAYNAKÇA	119

GİRİŞ

Portföy tazminatı; Türk Hukuku'nda,1996 yılında, bir sigorta acentesinin, sözleşmesinin feshiyle birlikte mahrum kaldığı komisyonlar kapsamında özel bir tazminat talep etmesiyle ilk kez gündeme gelmiştir. O dönemde yürürlükte olan 6762 Sayılı eski Ticaret Kanunu'nda, portföy tazminatı yer almamasına rağmen, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi vermiş olduğu iki kararla sözleşmesi feshedilen acentelere mahrum kaldığı komisyonlarla ilgili olarak "*hakkaniyetli*" bir tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu özel tazminat ilk defa 2007 yılında Sigorta Kanunu'nda sigorta acenteleriyle ilgili 23 (16) maddesinde düzenlenmiştir: "*Sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra sigorta şirketi sigorta acentesinin portföyü sayesinde önemli menfaatler elde ediyor ve hakkaniyet gerektiriyorsa, sigorta acentesi, sigorta şirketinden tazminat talep edebilir.*"

Denkleştirme istemi, acentelik sözleşmesinin sona ermesiyle acentenin oluşturduğu müşteri çevresinden yararlanmaya devam eden işletmenin, sözleşmenin sona ermesiyle ücret hakkını kaybeden acenteye ödediği bir karşılıktır.

Denkleştirme isteminde bulunan, sözleşme dönemi içerisinde ortaya koyduğu çabaları sonucu oluşturduğu müşteri kitlesinden, sağlayıcının, sözleşmenin sona ermesinden sonraki dönemde de fayda sağlayacağı öngörüsünün karşılığı olarak, bu tek taraflı faydanın eşitlenmesi ve eşitsizliğin giderilmesi adına denkleştirme isteminde bulunmaktadır.

Türk Hukuku'nda bu talep "portföy akçesi", "müşteri tazminatı", "portföy tazminatı " ve "denkleştirme istemi" gibi farklı şekillerde adlandırılmıştır.

SONUÇ

Portföy tazminatı; 6762 Sayılı eski Ticaret Kanunu'nda, portföy tazminatı yer almamasına rağmen, "*Denkleştirme İstemi*" başlığıyla 6102 sayılı Kanun'un 122. maddesinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucunun 6102 sayılı Kanun ile getirdiği düzenleme incelendiğinde, bu talebin bir tazminat değil, denkleştirme olduğu görüşünü içerdiği anlaşılmaktadır.

Acentenin unsurları, tacirin bağımsız yardımcısı olmak, bir ticarî işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmek veya bunları tacir adına yapmak, süreklilik, belirli alanda faaliyet göstermek, sözleşme yapma/sözleşmeye aracılık işini meslek edinmiş olarak icra etmektir.

Acentenin denkleştirme talep hakkı hukukumuzda yasa maddesi olarak ilk kez 14.06. 2007 tarih 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 23. maddesinin 16. fıkrası ile girmiştir.

Acentenin denkleştirme istemi, müvekkilin sözleşmenin sona ermesinden sonra acentenin oluşturduğu müşteri çevresinden herhangi bir karşılık ödemediği yararlanacak olması nedeni ile hakkaniyet gereğince acenteye ödenmesi gereken bir karşılıktır.

Acentenin denkleştirme istemi konusunda doktrinde terim birliği sağlanamamış ve farklı terimler kullanılmıştır. Yasa koyucunun kullandığı "denkleştirme istemi" teriminin doktrinde ve uygulamada yerleşmesi uygun olur düşüncesindeyiz.

Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce tek satıcının denkleştirme isteminde bulunma hakkına ilişkin bir yasal düzenleme bulunmazken Yargıtay, yerleşik içtihatları ile tek satıcının öğretisi ve uygulamada "*portföy tazminatı*" adı ile denkleştirme isteme hakkı olduğunu belirtmiş ve bu yöndeki kararlar ile içtihatını oluşturmuştur.

Denkleştirme bir hakkaniyet sağlamadır. Hukuk sistemleri içerisinde acenteye ödenecek bu bedelin bir tazminat mı yoksa sözleşme kapsamında ifa edilen bir eylemin karşılığı mı olduğu ya da çok daha başka bir nitelik taşıyıp taşımadığı konusunda tartışmalar mevcuttur. Kusurla direkt bağlantılı bir tazminat olmayıp kusursuzluk halinde bile denkleştirme talep edilebilir. Bu hakkın niteliğinin; hakkaniyetten kaynaklanan bir talep olduğu, bir tazminat olduğu ve bir karşılık talebi olduğu ileri sürülmüştür. Denkleştirme talebi, sosyal koruma işlevi olan bir karşılık talebidir.

Denkleştirme isteminin oluşumunda temel olarak hakkaniyet düşüncesi etkilidir. Portföy tazminatı talebi için gerekli olan son koşul, talebin hakkaniyete uygun olması koşuludur.

Hakkaniyete uygunluk denetimi yapılırken, sözleşme ilişkisinin bütünü, sona erme nedenleri, tarafların sözleşmenin sona ermesinden kazanç ve kayıpları değerlendirilecektir.

Tek satıcılık sözleşmesi ile acentelik sözleşmesi arasında pek çok açıdan benzerlikler vardır. Aralarındaki en önemli fark ise "*adına ve hesabına*" yapma durumudur. Acente müvekkili tacirin adına ve hesabına faaliyet gösterip, bunun karşılığında tacirden ücret alırken, tek satıcı, kendi adına ve hesabına tacirin ürünlerini satar ve bundan elde edeceği kâr veya uğrayacağı zararı da kendisine ait olur.

Türk Hukuku'na yeni bir düzenleme olarak giren bu talep "*portföy akçesi*", "*müşteri tazminatı*", "*portföy tazminatı*" ve "*denkleştirme istemi*" gibi farklı şekillerde adlandırılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 122/4. maddesinde, denkleştirme talebinin sözleşme ilişkisinin sona ermesinden itibaren bir yıllık süre içinde ileri sürülmesinin gereği belirtilmiştir. Ancak bir yıllık süre içinde ileri sürülme zorunluluğu, acentelik sözleşmesinden kaynaklanan diğer taleplerin tabi olduğu beş yıllık zamanaşımı süresi ile çelişmektedir. Bu yüzden, anılan bir yıllık süre acentenin denkleştirme istediğini müvekkile bildirmesi gereken süre olarak kabul edilmeli, davanın ise TBK m. 147/5 uyarınca beş yıllık sürede açılabileceği düşünülmelidir kanaatindeyiz.

Acentenin denkleştirme isteminin koşulları; acentelik sözleşmesinin denkleştirme talebini doğuracak şekilde sona ermesi, müvekkilin acente tarafından kazandırılan müşterilerden sözleşmenin sona ermesinden sonra da menfaat sağlayacak olması, acentenin kayba uğraması ve acenteye denkleştirme ödenmesinin hakkaniyete uygun olması şeklinde sıralanabilir.

Denkleştirme istemi, acentenin yarattığı müşteri çevresiyle ileride yapılması muhtemel sözleşmeler, müşteri ve iş yapabilme kapasitesi dikkate alınarak tanınmış bir haktır.

Portföy tazminatından sözleşme sona ermeden önce vazgeçilemez, eğer böyle bir vazgeçme veya feragat varsa dahi geçerli kabul edilmez. Ancak bu haktan sözleşmenin sona ermesinden sonra vazgeçilmişse söz konusudur ve bu vazgeçme kural olarak geçerli kabul edilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 122/4. Maddesi: *"Denkleştirme istem hakkının sözleşme ilişkisinin sona ermesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülmesi gerekir."* Şeklinde hüküm kurmuştur. Davanın TBK m. 147/5 uyarınca beş yıllık sürede açılabileceği düşünülmelidir. Bu durumda beş yıllık zamanaşımı süresi, acentelik sözleşmesinin sona ermesi ile başlayacaktır.

Acentenin kusurundan doğmayan sebeplerle yapılan bildirimli fesihle de denkleştirme isteyebileceğinin Kanunda yapılacak bir değişiklikte düzenlenmesi yerinde olacaktır. Denkleştirme

tirme miktarı üç aşamalı bir işlemle hesaplanır. İlk aşamada müvekkilin menfaati ve acentenin kaybı hesaplanır. Böylece acenteye ödenecek denkleştirme miktarının ham karşılığı bulunur. İkinci aşamada, ham karşılık hakkaniyet denetimine tabi tutulur. Son aşamada da denkleştirme miktarının üst sınırı belirlenir.

Sonuç olarak, acenteler ve benzeri tekel hakkı veren sürekli sözleşme taraftarları, sözleşmelerinin sona ermesi halinde kanda yer alan şartlara bağlı olarak denkleştirme tazminatı talep edebilir. Yeni TTK kapsamında açıkça düzenlenmesiyle geçmişte yaşanan ve uygulamadaki boşluklardan kaynaklanan sorunların ortadan kalktığını da söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- AKIN, İrfan;** (2013) Acentenin Denkleştirme Hakkı ve Alman Hukukundaki Yeni Gelişmeler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 62, S. 3.
- ARKAN, Sabih;** (2011) Ticari İşletme Hukuku, Yirminci Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara.
- AYAN, Özge;** (2008) Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Ankara, Seçkin.
- BADAK AYBAR, Zehra;** (2012) "İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 24, Güz 2013/2.
- BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan;** (2014) Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Dora, Bursa.
- DÖNMEZ, Onur;** (2009). Acente Sözleşmelerinden Doğan Hak ve Borçlar, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ERDEM, Ercüment;** (2003) "Tek Satıcılık Sözleşmesinde Denkleştirme Talebi (Müşteri Tazminatı)", Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C.I, İstanbul.
- ERTABAK, Ünal;** (2011) Tek Satıcının Müşteri Tazminatı Talebi ve Müşteri Tazminatı Miktarının Hesaplanması, Legal Kitabevi, İstanbul.
- DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile;** (2013) Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- İŞGÜZAR, Hasan;** (1989) Tek Satıcılık Sözleşmesi, Dayındarlı Hukuk Yayınları, Ankara.

- KARASU**, Rauf (2008). "Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Acentanın Denkleştirme Talebi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57, S. 4.
- KARAYALÇIN**, Yaşar; (1968) Ticaret Hukuku, C. I, Giriş-Ticarî İşletme, Ankara.
- KAYA** Arslan; (2013) Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Acentelik, İstanbul.
- KAYA**, Nebi; (2007) Alman Hukukuna Göre Portföy Tazminatından Sözleşme ile Vazgeçilebilir mi? (Münih İstinaf Mahkemesi'nin 11.01.2002 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi), Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. 1, İstanbul.
- KAYIHAN**, Şaban; (2003) Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, 2. Baskı, İstanbul.
- KENDER**, Rayegan; (2001) Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku I, Sigorta Müessesesi-Sigorta Sözleşmesi, 7. Baskı, İstanbul.
- KINACIOĞLU**, Naci; (1961) "Acentenin Komisyon İsteme Hakkı", Adalet Dergisi, Eylül-Ekim.
- KUBİLAY**, Huriye / **GÖKSOY**, Can / **AYAN**, Özge / **YILDIRIM**, Ali Haydar; (2004) Türk Ticaret Kanunu, Ticarî İşletme, C. I, İstanbul.
- MOROĞLU**, Erdoğan; (2006) Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulaması Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, Türkiye Barolar Birliği, Genişletilmiş 6. Baskı.
- NOMER**, Fusun; (2015) Ticari İşletme Hukuku, Beşinci (Tıpkı) Bası, XII Levha, İstanbul.
- POROY**, Reha/**YASAMAN** Hamdi; (2001) Ticarî İşletme Hukuku, 9. Bası, İstanbul.
- SOPACI**, Birgül; (2003) Sigorta Acentesinin Portföy Akçesi Hakkı, Prof. Dr. Fahiman Tekilin Anısına Armağan, İstanbul.

TEKİNALP, Gülören; (1972) Acenta Sözleşmesine Uygulanan Kanunlar İhtilafı Kuralı, İstanbul.

TOKSÖZ, Tuğba; (2015) Tek Satıcılık Sözleşmelerinde Portföy Tazminatı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı.

ÜLGEN, Hüseyin / **HELVACI**, Mehmet / **KENDİGELEN**, Abuzer / **KAYA**, Arslan / **NOMER**, Füsun; (2015) Ticari İşletme Hukuku, Beşinci (Tıpkı) Bası, XII Levha, İstanbul.